

Türk Tarihinde Oğuzlar ve Devlet *Oghuzes and the State in Turkish History*

Yahya BAŞKAN^a

ÖZ	ABSTRACT
<p>Türk dünyasında boylar birliği olarak karşımıza çıkan Oğuzlar yapılanmaları ile neredeyse devlet kurmuş bütün Türk devlet ve hanedanlarında kurucu ve taşıyıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bunun yanında Türk devletlerinin yıkılmalarında da rol oynadıklarını görmekteyiz. Hunlardan başlayarak, Göktürkler, Uygurlar, Bulgarlar, Selçuklular, Karamanoğulları, Osmanlılar, Akkoyunlu ve Karakoyunlular devletlerinde Oğuzlar farklı boy adları ile kaynaklarda zikredilmektedir. İslam öncesi ve sonrasında inanç bakımından farklılık gösterecek de efsanelerde Oğuz Kağan ve oğulları özellikle İslam sonrasında 24'lü bir aritmetik- çıkarım teşkilatlanmayla anılmışlardır. İslam öncesi dönemde hem Orhun abidelerinde hem de Çin kaynaklarında karşımıza çıkan Oğuzlar Üç Oğuzlar, Altı Oğuzlar, Dokuz Oğuzlar, On Oğuzlar veya Ogurlar olarak kaydedilmiştir. Özellikle Orhun abidelerinde sosyal bünyede etkili olduğunu gördüğümüz bu boylar devletin sarsılmasında da tesirlerinin bulunduğu tarihi bir vakiydir. İslâm öncesinde Oğuz Kağan ve oğulları etrafında anlatılan destan İslam sonrasında önce Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügatü't-Türk'ünde sonra Reşidüddin'in Câmîu't-Tevarih'inde daha sonra da Yazıcızade Ali'nin Tevarih-i Al-i Selçuk'unda ele alınıp eserlere girmiştir. Makalemizde ilgili kaynaklarda nakledilen bilgileri inceleyip İslâm sonrası Türk Devletlerinde Oğuz boylarının nasıl bir rol aldığını ele almaya çalışacağız.</p>	<p>The Oghuzs, who appear as a tribe union in the Turkish world, appear as founding and bearing element in almost all Turkish states and dynasties that have established a state with their structures. Besides, we see that they also played a role in the collapse of the Turkish states.</p> <p>Starting from the Huns, the Oghuzs are mentioned in the sources with different tribe names in the Gokturks, Uyghurs, Bulgarians, Seljuks, Karamanids, Ottomans, Akkoyunlu and Karakoyunlu states. Although they differed in terms of belief before and after Islam, Oğuz Kagan and his sons were referred to in legends with an arithmetic organization of 24, especially after Islam. The Oghuzs, who appear in both Orkhon monuments and Chinese sources in the pre-Islamic period, were recorded as Three Oghuzs, Six Oghuzs, Nine Oghuzs, Ten Oghuzs or Ogurs. It is a historical fact that these tribes, which we see to be effective in the social structure especially in the Orkhon monuments, also has an impact on the collapse of the state. The epic told around Oghuz Khan and his sons before Islam, after Islam, was discussed and included in the works first in Kaşgarlı Mahmud's Divan-ı Lügatü't Türk, then in Reşidüddin's Camiu't Tevarih, and then in Yazıcızade Ali's Tevarih-i Al-i Selçuk. In our article, we will examine the information conveyed in the relevant sources and try to deal with the role of the Oghuz tribes in the post-Islamic Turkish States.</p>
<p>Anahtar Kelimeler</p> <p>Oğuzlar, Osmanlı, Karamanoğlu, Akkoyunlu, Karakoyunlu.</p>	<p>Keywords</p> <p>Oghuz, Ottoman, Karamanoglu, Akkoyunlu, Karakoyunlu.</p>

^a Prof. Dr., Malatya İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. Email: yahya.baskan@inonu.edu.tr

1. Giriş

Türkler tarihleri boyunca devletleriyle yürüyen bir millet olmuşlardır. Hunlar, Göktürkler, Uygurlar, Karahanlılar, Gazneliler, Selçuklular ve Osmanlılar, tarihi seyirde kurulmuş önemli siyasi teşekküllerdir. Türk boyları bu teşkilatlanmanın ana unsuru ve taşıyıcısı olmuştur. İlgili boylar genel geçer ifadeyle, *Oğuzlar* adıyla anılmaktadır.

Oğuzlar adıyla anılan boy yapılanmasının Türk devletlerindeki yerini ilk kaynaklardan; Bengü Taşlar ve Çin yıllıklarından öğrenebilmekteyiz. Bu kaynaklar özellikle Göktürklerin ve sonrasında Uyguların Türk boylarıyla mücadelelerini göz önüne sermektedir. Boyların kendi aralarındaki mücadele ve gerilimi devlet denilen üst yapıyı etkilemiş hem devletin kurulmasında ve güçlenmesinde hem de inkıza uğramasında mühim bir âmil olmuştur. Çalışmamızda özellikle İslâm Öncesi dönem için modern araştırmaların değerlendirmelerini verip ardından ana kaynak metinlerine geçeceğiz.

2. İslâm Öncesi Dönem

Ahmet Taşağıl'ın işaret ettiği gibi; Orta Asya sahasında mevcut ana kitleden bir boy yükselmiş, diğerlerini kendine bağlamış ve siyasî bir kuruluş hâline dönüşmüştür. Bu bozkır Türk devletlerinin kuruluş biçimidir. Ana kitle ise yaşamaya devam etmiştir. İşte, söz konusu ana kitle boylar gurubudur. Bu boyların genel adı ise özellikle Göktürkler döneminde *Töles*'tir (Taşağıl, 2015, s. 22).

Aşağıda kaynaklardan nakillerde bulunurken görüleceği üzere metinlerde, *Dokuz Oğuz*, *On Oğuz* veya *Dokuz Ok*, *On Ok* gibi tabirler geçmektedir. İlgili tabirler, bir araya gelip beraber hareket eden kabile ve boy sayısını ifade etmektedir. Taşağıl'ın vermiş olduğu malumata göre dokuz ve on boyun (ok-oğuz) teşekkülünün tarihi seyri şu şekilde olmuştur; Doğu Gök Türk Devleti'nin merkezî yönetiminin 626'dan sonra çatırdamaya başlaması devlete bağlı boyların kıpırdanmasına yol açmış, Tola ırmağı boyundaki boylar başkaldırmışlardır. Sayıları dokuz olduğu için kaynaklarda ilk defa Chiou-hsing (dokuz boy, dokuz kabile) tabiri kullanılmıştır. 634 yılında Kağan olan İşbara ülkesini on boya bölmüş, her boya birer ok verilmiş, bundan sonra unvanları on şad ve on-ok şeklinde söylenmeye başlamıştır. Bu on-ok organizasyonu daha sonra Türgiş adını almış ve Oğuzların alt yapısını oluşturmuştur. (Taşağıl, 2015, s. 24).

İlgili boyların Hunlar dönemi hakkında kaynak bilgimiz maalesef yok denecek kadar kıttır. Ahmet Taşağıl, *Eski Türk Boyları* başlığıyla neşretmiş olduğu kitabında, Büyük Hun Hakanı Mo-Tun'un M.Ö. 209 yılında siyasi hâkimiyetini kurmasıyla bu bölgedeki boyları idaresine aldığını ve bunlar arasında en mühiminin de Ting-ling'ler olarak karşımıza çıktığını söylemektedir. Taşağıl'a göre sonraki asırlarda ortaya çıkan Töles'ler, haklarında fazlaca bilgiye rastlanmayan Ting-ling'lerin devamıdır. (Taşağıl, 2018, s. 19) James Hamilton'a göre; Çin kaynaklarının Töles veya Tie-lo (Tie-le) olarak adlandırdıkları Dokuz Oğuzların, 581-617 yıllarına ait Çin yıllığında Hiong-nou'ların yani Hunların torunları olduğu zikrolunmaktadır (Hamilton, 1997, s. 190, 192).

W. Eberhard Asya coğrafyasında kurulan göçebe Türk devletleriyle alakalı yapmış olduğu çalışmasına iki soru sorarak başlar:

“Nasıl oluyor da küçük boylara ayrılarak kendi yurtlarında yaşamakta olan göçebeler birkaç yıl içerisinde büyük bir kitle olarak toplanmakta ve yerleşik kültürleri topyekûn değiştiren bir güç oluşturmaktadırlar? Yine nasıl oluyor da göçebeler yerleşik kültürü alt ettikten sonra ciddi bir başkaldırı ile karşılaşmaksızın orada kendi hâkimiyetlerini devam ettirebilmekte ancak daha sonra bütün gücünü yitirerek neredeyse savaşız olarak geri çekilmektedirler?”

Eberhard sormuş olduğu bu suallerin cevaplanması için takip edilmesi gereken yöntemi: “*Bu sorulara görüldüğü üzere, ancak göçebe kavimlerin sosyal yapılarının daha dakik bir şekilde incelenmesi ve bunun yanında da millet kavramından değil, en küçük siyasi birlik olan boy kavramından hareket edilmesiyle verilebilir*” sözleriyle açıklar. Yani Eberhard’a göre Türk Devletlerinin kurulmasındaki anahtar kavram *boy/boylardır*. Eberhard bu cümlelerin devamında; M.Ö. 200’lerden itibaren Tu-ku veya T’u-ko adıyla aristokrat bir boyun varlığının ispatlandığını, bu boyun herhangi bir kabile gibi kendi içinde birbiri ile akraba olan ailelerden oluştuğunu ve Ortaçağ’ın sonuna kadar pek çok boy birliğinin siyasi liderlerinin bunlardan çıktığını söyledikten sonra Doğu Asya’daki ilk Büyük Hun Devleti’nin kurucusu olan Mo-tun’un da bu kableden geldiğini ifade etmektedir (Eberhard, 2008, s. 2-4).

Çalışmamızın aşağıdaki satırlarında Oğuz boylarına ait ana kaynak metinlerinde zikredilen bilgileri aktarmaya çalışacağız.

Göktürkler döneminde Kapgan Kağan’ın sefer dönüşü sonrası Türgeşlerin bir boyunun başı Sou-lou adlı bir askeri beyin **on kabilelerin** yavaş yavaş gelip ona tabi olduğunu ve 200 bin kişilik nüfusla batı yöresindeki topraklarda kudrete kavuştuğunu Çin kaynağı zikretmektedir. Aynı kaynaktan Sou-lou’nun etrafındakilere iyi davranarak zamanla kabileler ve beyleri topladığını, halkının sayısının da 300 bine ulaştığı bilgisi de verilmektedir (Chavannes, 2006, s. 64, 101).

Kaynaklarda Türgeş ve Karlukların savaşı anlatılırken,

“Bu Türklerin birbirlerini öldürme çatışmasıdır. Kuvvetli olan yararlanacak, zayıf olan ortadan kalkacaktır. İmparator sarayının böyle bir durumda ortada görülmesine sebep yoktur, bunun her ikisi de bizim için yararlı olur”

dendikten sora 739 senesinde galip gelen Karluk beyinin **on kabilenin** Kağanı olduğu ifade edilir (Chavannes, 2006, s. 98).

Çin kaynağı bu döneme ait kabilelerin ad alışlarını hakkında da kıymetli malumat vermektedir, “*Souo-ko’dan geldiklerini iddia eden boyların halkına sarı kabile denir..., Sou-lou’nun kabileleri de kara kabile oldu. Bu iki topluluk birbirinden nefret ediyorlardı*”. Kaynağımız bir müddet sonra Türgeşlerin zayıfladığını, sarı ve kara kabilelerin başlarına yeni bey tayin ettiklerini, bunların bir kısmının Karluklara bir kısmının da Uygurlara tabi olduklarını anlatmaktadır. (Chavannes, 2006, s. 103, 105).

Çin kaynağı, *on kabile* adının Uygur döneminde nasıl oluştuğunu naklederken aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Uygurların *onbir komutanı* olduğu ancak ilk başta *dokuz kabile* vardı denildikten sonra bu kabilelerin adları verilir;

“Kağan’ın aile adı Yo-lo-kou, Hou-tou-kou, Tou-lou-ou, Me-ko-si-ki, A-ou-tso, Ku-sa, Hou-wen-sou, You-ou-kou, Dokuzuncusu Ki-ye-ou idi. Her kabile için bir komutan vardı. Ayrıca Uygurlar Basmılları yendiğinde bir kabile daha aldılar. Karlukları yendiklerinde bir kabile daha kazandılar. Bu her iki kabile içinde birer komutanlık kurdular. Bu kabilelerin genel ismi **on kabileler** oldu”. (Chavannes, 2006, s. 115).

Tibetli ve Çin’li komutanların Kapgan Kağan döneminde Çin İmparatoruna **on kabilenin** topraklarının bölünmesini teklif ettikleri rapordan bahsetmesi oldukça ilginçti (Chavannes, 2006, s. 201, 209).

Çin kaynağı boyların yaşamış oldukları coğrafi bölgeyi Kuzey Denizi yani Baykal Gölü’nün güneyi olarak verip farklı isimlere sahip olsalar da hepsinin **Tie-le** adıyla anıldığını yazmaktadır. Ortak bir hükümdarlarının olmayıp bir kısmının doğu, bir kısmının da batı Türklerine bağlılıklarını

bildirdiklerini naklettikten sonra Göktürklerin bir devlet kurduktan sonra yabancı bölgeleri hakimiyetleri altına almak için bu **Tie-leleri** doğuya ve batıya düzenlemiş oldukları seferlerde kullandıklarını söylemektedir (Liu Mau-Tsai, 2011, s. 172).

683 yılında Göktürklerden Ku-to-lu (İlteriş Kağan) ayaklanır Tiyen-şan Dağlarına gidip emrindeki askerler **dokuz boya** saldırır çok sayıda koyun ve at ele geçirir, zamanla güçlenip kendisini Kağan ilan eder (Liu Mau-Tsai, 2011, s. 213, 214).

Doğu Hu'larının bir boyu olan Hi'lerden bahseden kaynak onların, Göktürlere bağlandıkları bilgisini verip **beş boya** ayrıldıklarından bahsetmektedir.

Bu **on boyun** beşinin solda diğer beşinin de sağ kanatta yaşadıklarını 715 senesinde bu boylardan birisi olan Ç'oların Çin İmparatoruna sığınarak onun tarafından 10 bin adamıyla Göktürklerin eski bölgelerine yerleşmeleri vesilesiyle öğrenmekteyiz (Liu Mau-Tsai, 2011, s. 237). Ötüken Dağı eteklerinde yaşayan **altı boyun** Göktürlere bağlılıklarını bildirdiklerinin bilgisi yer almaktadır (Liu Mau-Tsai, 2011, s. 472, 473). Devletin dağılması esnasında bu boyların rakip komşuların yolunu tuttuklarını anlamaktayız.

Köl-Tegin yazıtının hemen başında

“**Dokuz Oğuz** beyleri, halkı bu sözlerimi iyice dinleyin, doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar oradaki tabi halklar bana bağlıdır. Bu kadar halk hepsini düzene soktum. Onlar şimdi kötü durumda değiller” (Aydın, 2017, s. 47)

sözleriyle özellikle Oğuz Beylerine seslenir. Yine devamla,

“Asilere diz çöktürdük, mağrurlara baş eğdirdik, Türgeş Kağanı bize karşı yanıldığı için Kağanı öldü, komutanları, beyleri de öldü. **On-ok** halkı bu yüzden sıkıntı çekti. Atalarımızın, dedelerimizin elde ettiği topraklar sahipsiz olmasın diye az halkını düzene sokup...” “Türk ve **Oğuz Beyleri**, halkı dinleyin, yukarıda gök çökmezse aşağıda yer delinmezse yurdunu ve yasalarını kim bozabilir...” (Aydın, 2017, s. 57, 59).

“**Dokuz Oğuz** halkı kendi halkım idi. Gök ve yer karıştığı için düşman oldular. Bir yıl içerisinde beş kez savaştık” (Aydın, 2017, s. 65).

“**On-ok** evladım Türgeş kağanından mühürdar Makaraç ile mühürdar Oğuz Bilge geldi” (Aydın, 2017, s. 68).

Bilge Kağan da metnine kendisine tabi halkları sayarak başlayıp Dokuz Oğuzları da zikreder (Aydın, 2017, s. 74)

“Dört taraftaki halkı düzenledim, örgütledim. Türgeş Kağanına kızımı alıverdim, Türgeş Kağanının kızını oğluma alıverdim. Dört taraftaki halkı tabi ettim.” (Aydın, 2017, s. 79, 80)
 “**Dokuz Oğuz** halkı düşmanmış, Kırgızlar, Kurikanlar, Otuz Tatarlar, Kitanlılar hep düşmanmış. Babam kağan bunca halka kırk yedi sefer etmiş. Yirmi kez savaşmış, Tengri lûtfettiği için asilere diz çöktürmüş, mağrurlara baş eğdirmiş.” (Aydın, 2017, s. 84) “Türk ve **Oğuz Beyleri**, halkı dinleyin...” (Aydın, 2017, s. 86) “Karluk halkı düşman oldu, savaştım ve halkını yok ettim, **Dokuz Oğuzlar** halkımdı Gök ve yer karıştığı için gönüllerine hasetlik girdiği için düşman oldular. Bir yılda dört kez savaştım. Tengri lûtfettiği için başardım. **Dokuz Oğuz** halkı topraklarını bırakıp Çin'e gitti, adı sanı yok olup gitti” (Aydın, 2017, s. 91-94).

3. İslâm Sonrası Dönem

İslâmî döneme ait eserlerde de Oğuzlarla alakalı bilgiler yoğun olup daha da belirgin hale gelmiş, farklı siyasi teşekküllerin içerisinde bulunan Oğuzlara ait malumat ana kaynaklarda yer almıştır.

Karahanlılar döneminde kaleme alınan Kaşgarlı Mahmud'un eserinde Oğuzların Türkmenlerden olduğu zikredildikten sonra 22 bölükten meydana geldiği belirtilmiştir. Her bölüğün hayvanlarını ayırt etmek için vurulan belgeleri (tamga-ongun) bulunduğu ifade edildikten sonra her bölüğün belgesi işaretle verilmiştir. İlk sıradaki bölük olarak birincisi ve başları diyerek *Kınıklar* sayılmış, *zamanın Hakanları bunlardandır* denilmiştir. İkinci sıradaki bölük olarak da *Kayığlar* (Kayılar) verilmiştir. Bütün bölükleri zikreden Kaşgarlı, Oğuzlar bahsinin sonunda;

“Bu oymakların hepsini herkesçe bilinmesi gerektiği için yazdım. Bu belgeler onların hayvanlarının atlarının alâmetidir. Hayvanlar karıştığında her bölük kendi hayvanını bu belgelerden tanır”

demektedir. Bu malumatın devamında da; “*Bu saydığım bölükler köktür. Bu kökten bir takım oymaklar çıkmıştır. Bu bölüklerin adları onları kurmuş olan eski dedelerin adlarından alınmıştır*” demektedir (Divan-ı Lügati't Türk, 1985, s. 55-59).

Türk tarihinin en mühim safahatından ve İslâm dönemi olarak tavsif olunan Selçukluların tarihi süreçleri, Cend'de Oğuz Yabguluları ile başlamıştır. Selçuklu ailesinin bir kolu İran coğrafyasında devlet kurarken diğer kolu da nüfus kesâfeti sebebiyle Anadolu'ya akınlara başlamış, yoğun Oğuz göçü neticesinde Türkiye Selçukluları Devletini kurmuştur. Bu iki devleti kuran ailenin atalarının Oğuzların Kınık boyundan geldiği kaynaklarda zikrolunmaktadır (Divan-ı Lügati't Türk, 1985, s. 55; el Hüseyinî, 1999, s. 1, 2; Oğuz Destanı, 1982, s. 76). Büyük Selçuklular dönemi, Oğuzların İslâm medeniyeti dairesine katılma dönemidir. Onları, akraba oldukları Türkiye Selçukluları, Anadolu Beylikleri ve Osmanlılar takip etmiştir. Selçukluların İslâm medeniyetine dâhil olmasıyla Oğuzlar çift taraflı politik bir değişme yaşamışlar, bu durum Türk tarihinin ana omurgasını da değiştirmiştir. Bunun ilki, zikretmiş olduğumuz İslâm medeniyeti, ikincisi de Türk siyasi tarihinin sıklet merkezinin önce Çin sınırından İran'a daha sonra da Türkiye Selçukluları ve Osmanlılarla İran'ın devre dışı bırakılarak Anadolu'ya ve Doğu Roma sınırına taşınmasıdır. Bu taşınmayla birlikte Anayurt kavramı da değişmiştir. Ele geçirdikleri toprakları anayurtlarına eklemişler, yeni yurtlarını tâlî, ikinci bir ülke olarak görmemişler, o coğrafyaya yerleşip orasını yeni anayurtları olarak kabul etmişlerdir (Duralı, 2002, s. 476). Nitekim Anadolu bir müddet sonra yabancı kaynaklarda *Türkmenia/Turkia* olarak adlandırılacaktır. Bu tarihi seyirde İslâm dünyasında dini mensubiyet kadar, Oğuz politik nizâmına dâhil olmak da önemli hale gelecektir. Oğuzlar İslâm dünyasına dâhil olduklarında ilgili medeniyet 400 yaşındaydı ve bu dünyanın hem dünya görüşü hem de dünya tasavvuru bakımından üretmiş olduğu hemen hiçbir şeyle muhatap değillerdi. 1040'ta Dandanakan Savaşı'nda Gaznelileri yenerek önemli bir başarı elde edip devletlerini kurdular. 1055'te bizzat Bağdat'taki Halife Kaimbiemrillah tarafından Selçuklu Sultanı, “*Sultanu'l Müslimîn ve'd Dünya*” ilan edildi. Oğuzlar/Selçuklular İslâm dünyasına askeri-siyasi güç olarak girdiklerinde İslâm coğrafyası parçalanmış olup neredeyse her şehir bir devlet halini almıştı. Selçuklular bu ortamda merkezi devleti inşâ etmiş, siyasi birliği yeniden kurup, insanlar için öngörülebilir hayat imkânı sunmuştur. Büyük Selçuklulardan başlayarak, Türkiye Selçukluları ve Osmanlılar da siyaseti merkez çevre ilişkisini dikkate alarak düzenleme konusunda ısrarcı davranmıştır. İslâm dünyasının tartışmaları ve sorunları ile o güne kadar muhatap olmayan Oğuzlar olaylara dışarıdan bakabilme gücüne sahiptilerdi. İki taraf arasında karşılıklı bir etkileşim meydana geldi; “*İslâm, Arap yarımadasına sıkışmış bir kültür haline gelmekten Oğuzlar/Selçukluların siyasi ve askeri güçleri ile kurtulmuştur*” cümlesi abartı sayılmamalıdır. Oğuzlar Müslümanlaştıkça Türkler de İslâmlaştı (Fazlıoğlu, 2014, s. 49, 52, 60, 61). Oğuzlar yerleşmiş oldukları coğrafyada yeni bir medeniyet inşâ edip etkileri bugüne kadar gelen devletler kurdular. Sultan Alparslan'ın kazanmış olduğu Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçuklu ailesinin bir kolu Oğuz kabileleri ile birlikte Anadolu'ya yönlendirilmişler ve

Malazgirt zaferinden yaklaşık dört sene sonra (1075) İznik'te Oğuzlar tarafından Selçuklu hanedanının ikinci devleti kurulmuştur. 1096'da İznik'ten çıkarılan Selçuklular Konya'yı merkez haline getirip Anadolu'daki devletlerini burada kökleştireceklerdir. Oğuzların veya Türkmenlerin batı ucuyla irtibatları hiçbir zaman kesilmemiş, Bizans'ın belli başlı şehirlerine gerek yağma akınları, gerekse sur dışına iskân devam etmiş ve Anadolu Beylikleri eliyle ilgili şehirler alınarak merkez haline getirilmiştir. Osmanlı Bey'i Orhan Gazi'nin 1331 senesinde İznik'i ele geçirip başkent yapması 1075'te Selçuklu Türkmenleri ile başlayan Anadolu'daki Oğuz harekâtının tarihi seyri bakımından oldukça ilginçtir. Büyük Selçuklu Devletin kurulmasında ve İslâm dünyasının toparlanmasında bu kadar mühim vazifeler üstlenen Oğuzlar, Sultan Sencer döneminde çıkarmış oldukları isyanla devletin yıkılmasında da en büyük âmil olmuşlardır (İbnü'l Esîr XI, 1987, s. 154-157; Reşidüddin, 2010, s. 180-189).

Kaşgarlı'dan sonra Oğuzlar hakkında en mühim malumat, İlhanlı veziri Reşidüddin'in *Câmiü't-Tevârih* adlı eserinde mevcuttur. Eserde 24 Oğuz boyundan bahsedilip 23'ünün tamgaları verilmiştir. Reşidüddin ilginç bir şekilde eserinde Oğuz Kağan destanı ile birlikte, Oğuz boyları hakkında tamgalarına varıncaya kadar geniş malumat vermektedir. Öyle ki Oğuzların şeceresine eserin hemen başında Moğolların soyundan önce yer verilmiştir (Reşidüddin, 1960, s. 5; Sümer, 1959, s. 360-368, 386). Bunun özel siyasi bir vurgusu ve maksadı olmalıdır. Eserde nakledilen Oğuz Kağan destanında, Reşidüddin'in Oğuz boylarından bahsetmesinde İlhanlı hâkimiyetinde bulunan sonradan Karakoyunlu ve Akkoyunlu devletlerinin tabanını da oluşturacak olan Türkmen guruplarının rolü var mıdır? Yine İlhanlı hakimiyetinde olan Anadolu'da geniş bir sahaya yayılmış olarak yaşayan, aynı zamanda Karamanlı, Germiyanlı, Candarlı ve Menteşe gibi siyasi teşekkülleri oluşturan Türkmen Beyliklerinin ve onların tabanını dikkate alarak Oğuz boyları Reşidüddin tarafından esere dâhil edilip siyasi bir meşrûiyet mi amaçlanmıştır? Nitekim metinde Rum Türkmenleri, Eşref ve Karaman Türkmenlerinin, Oğuzların Kınık boyundan olan Selçuk Sultanı Tuğrul Bey'le birlikte Rum'a geldikleri ve buradan dönmeyip kaldıkları nakledilir (Oğuz Destanı, 1982, s. 76, 77). Daha önceki anlatımlarda Oğuz Kağan'ın İslâmî bir kisvesi ve vurgusu yokken (Pelliot, 1995, s. 95) Reşidüddin'in telifinde Oğuz Kağan'ın putperest babasıyla kavga edip Müslüman olduğuna dair anlatım, Gazan Han'ın İslâm'ı seçmesiyle ilişkilendirilip bu ilişkide zikretmiş olduğumuz Türkmen boyları mı dikkate alınmıştır?

Oğuzlar hakkında en mühim ve siyasi tonu en yoğun olan kaynak Osmanlı sahasında, II. Murad döneminde Yazıcızâde Ali'nin 1420'lerde kaleme almış olduğu *Tevârih-i Âl-i Selçûk* adlı eseridir. Yazıcızâde, Reşidüddin'in *Câmiü't-Tevârih*'inden iktibas ve nakillerde bulunur, bunu da isim vererek zikreder;

“Oğuz şu'besi şöyle-kim anun şerhi Oğuz-nâme'de ve **Câmiü't-Tevârih**'de gelür, anun altı oğlu vardı ve anların her birinin hatunlarından dörder oğlanları vardı ve Oğuz çerinün sağ kolu ve sol kolin anlara virdi, bu mücebbe ki zikr olunur...”.

24 Oğuz boyunu taksimatı ve ongunlarıyla birlikte veren Yazıcızâde, anlatmış olduğu kıssa ile Oğuz boyları arasında Hanlığı Kayı'ya ve Kayı'nın reisi olan Osman Gazi'ye vererek cümle Oğuz Beylerini ona itaat ettirir (Yazıcızâde, 2017, s. 5, 22-24). Böylece eserini kaleme alış maksadını da okuyucuya açıkça hissettirir. Bu arada belirtilmesi gereken husus, Yazıcızâde'nin tercümesini yapmış olduğu İbn Bîbî'nin, *el-Evâmîrü'l-Alâiye*'sinde Oğuzlardan ve Oğuz Kağan'dan tek bir cümle bahis olmamasıdır. Onun tercüme ile birlikte telifini yapmış olduğu kitaba Oğuzları başlangıç bahsi olarak alması dönemin ruhu ile alakalıdır. Devir, Türkmen beylik ve devletlerinin yoğun olduğu siyasi bir coğrafya manzarası arz etmektedir.

Yazıcızâde'nin eserini kaleme almış olduğu tarihlerde Karakoyunlu Türkmenleri yanına elçi olarak giden Şükrullah kitabında, Karakoyunlu Hükümdarı Cihanşâh'ın bir Oğuznâme getirttiği ve kendilerinin Osmanlılarla akraba olduklarını, her iki aşiretin atalarının Oğuz Kağan'a dayandığını kendisine söylediğini nakleder (Üç Osmanlı Tarihi, 2011, s. 203, 204).

Akkoyunlu tarihi Kitâb-ı Diyârbekriyye'de de Uzun Hasan'ın nesebi sayılırken Oğuz, elli dördüncü ve en dip ata olarak verilirken, Yıldız Han, Gün Han ve Bayındır Han da zikredilenler arasındadır (Tihrani, 2014, s. 30). Bütün bu veriler dönemin Türkmen coğrafyasında Oğuz'dan gelme hissiyatının çok güçlü bir meşrûiyet kaynağı oluşturduğunu açıkça göstermektedir.

Reşidüddin, Tuğrul Bey'le alakalı vermiş olduğu malumatta; Karaman, Eşref ve diğer Rum Türkmenlerinin Tuğrul Bey'le Anadolu'ya gelip bir daha geri dönmeyerek Rum'u kendilerine yurt tuttuklarını ifade etmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere Oğuzlar, İran-Pers coğrafyası ve medeniyet havzasından, Doğu Roma sınırlarına, Anadolu havzasına intikal ettiler. Kendilerine yeni bir vatan edinen Oğuzlar gelmiş oldukları bu memleketleri İslâm kıldılar. Onlarla Rum, İslâm fikhının tabiriyle, *Dârü'l-Harb'den, Dârü'l-İslâm'a* tahvîl oldu. Gerek ilk devir beylikler döneminde (Saltuklular, Mengücekler, Ahlatşahlar), Türkiye Selçukluları, gerek sonraki dönem beylikler devresinde Anadolu şehirlerinde inşâ olunan veya Kilise'den Câmîye dönüştürülen Ulu Câmilerin varlığı ve yapım tarihleri *Dârü'l-Harb'den, Dârü'l-İslâm'a* geçişin resmi tarihleri hükmündedir. Bu siyasi hâkimiyetin ana omurgası hiç şüphesiz Anadolu'ya Oğuzların yapmış oldukları göç ve neticesinde iskân, yerleşilen mekânı mesken haline getirip sakin olma vardır. Sakin olma hali nihayetinde siyasi teşkilatlanmayı doğurmuştur. Büyük Selçuklu dönemi göçleri sonrasında; Kastamonu, Denizli, Manisa, Muğla, Göller yöresi ve Taşili coğrafyası Oğuz boylarının Türkiye Selçukluları döneminde yerleşmiş oldukları ana güzergâhtır.

Candaroğlu Beyliğinin merkezi durumundaki Kastamonu'ya Oğuz veya Türkmen boylarının yoğun olarak yerleşmesi konumuz bakımından ilginç ve açıklayıcı bir imkânı bize sunmaktadır. 13.-15. yüzyıl kaynakları Kastamonu hakkında Türkmenlerin merkezi tabirini kullanmaktadırlar; Ebû'l-Fidâ; Kastamonu'nun Türkmenlerin merkezi olup, 1000 hane olduklarını haber vermektedir (Ebû'l-Fidâ 2017, s. 312). 14.yy. Memlûk kaynağı Kalkaşandî de Kastamonu'nun Türkmenlerin merkezi olduğunu ifade etmektedir.² (Kalkaşandî V, 1915, s. 314). 15. Yüzyıl Osmanlı tahrir kaydı Kastamonu nüfusu hakkında Türkmen yoğunluğu ve Ebû'l-Fidâ'nın rakamını doğrulayacak bilgiler sunmaktadır. 1487 senesine ait tahrirde Kastamonu'nun nüfusu 1031 hane olarak kaydedilmiştir (Güneş, 1993, s. 35). Tahrir kayıtlarına göre ilgili asırlarda Kastamonu'da Gayri Müslim hâne bulunmamaktadır. Bu da Kastamonu'nun kâmilen Türk/Türkmen olduğunun en bariz ifadesidir. Diğer bir ifadeyle tahrir kayıtları Ebû'l-Fidâ'da zikredilen 1000 hâne ibaresini doğrulamaktadır.

Osmanlıların ve diğer Anadolu beylikleri dünyasında Oğuz geleneğinin 15. yy'da çok canlı olduğuna yukarıda kaynakları zikrederken değinmiştik. Yazıcızâde'nin kaleme almış olduğu eserinde Osmanlıların Kayı boyundan olduğu belirtilmektedir. Nitekim Osmanlıların da para ve silahlarında Kayı'ya ait tamgayı kullanmış olduklarını görmekteyiz. Devletin son yüz yılında II. Abdülhamid'in saraya almış olduğu muhafızların bir kısmının Söğüt'teki Karakeçili aşiretinden tercih ettiği bilinmektedir. Osmanlıların ortaya çıkmış oldukları yerlerden birisi olan Söğüt'te Karakeçililerin adının tahrir kayıtlarında *Söğüt perâkendes*i ibaresiyle zikredilmesi ilgili geleneği yansıması bakımından dikkate şayandır (Emecen, 2015, s. 272).

² İlgili yerlerin tercümesini, Kalkaşandî'nin, Subhü'l-'Aşâ adlı eserinde Anadolu' ile ilgili kısımlar hakkında yüksek lisans tezi hazırlayan Salih Güzelçiçek yapmıştır. Yardımları sebebiyle kendisine teşekkür ederiz.

Oğuz boylarının Anadolu'da kuruluşunda mühim vazifeler üstlenen beyliklerden birisi de Karamanoğulları Beyliğidir. Beyliği kuran ataların Azerbaycan tarafından geldiği Şikârî'nin Karamannâmesinde zikredilip yine aynı kaynakta beyliğin teşkilatlanmasında yer alan boy ve aşiretler verilirken *Nureddin Bey (Nure Sofu) Bayburt, Turgut, Kayı, Kosun, Varsak ve cümle Oğuz beyleriyle Ermenek'i kâfirlerden aldı, oradan kılıç çekip Mut'u ele geçirdiler*" (Şikârî, 2005, s.103-109, 214) cümlesi Oğuzlara ait boyların Karamanoğulları gibi mühim bir beylikte kurucu ailenin yanında yer aldıklarını göstermesi bakımından gayet önemlidir. Karamanoğullarının bünyesinde vazife ifa eden Oğuz beylerinin dışında onların ilk yerleşmiş oldukları ve aile türbesinin bulunduğu yerin adı *Balgasun*'dur. Halk arasında *Balgusan* olarak telaffuz edilen mekânın adı kayıtlarda *Balgasun* olarak geçmektedir. Karaman Türkmenleri bu ismi gelmiş oldukları ana yurdun hatırası olarak buraya vermiş olmalıdırlar. Türkistan'da *Balasagun, Kara Balgasun* gibi siyasi merkez konumu olan şehir adları bulunmakta olup, *Balık* kelimesi ise Türkçe şehir anlamında kullanılmaktadır. *Hanbalık, Beşbalık* şehir adlarında olduğu gibi. Karamanlılar gelmiş oldukları coğrafyanın şehir adlarını yeni yerleştikleri yere ad olarak vermişlerdir. Bu vesileyle Oğuz geleneğinin şehir adı olarak da karşımıza çıktığına şahit olmaktayız.

Beylikler dünyasına ait vermiş olduğumuz bu üç örneği çoğaltmamız mümkün olup bu örneklerin çoğalması ile müstakil bir çalışmanın yapılması elzem gözükmektedir. Günümüzde doğudan batıya, Anadolu'da Oğuz boylarının adını taşıyan birçok yer ismi Oğuzların tarihi göç ve iskânının işaret taşlarıdır.³

4. Sonuç

Ana kaynaklardan vermiş olduğumuz bilgilerden hareketle *Devlet-Boy (aşiret)* ilişkisi üzerinden tarihi süreç hakkında bir değerlendirme yapmak gerekirse; 19. yüzyıla kadar bütün medeniyetler bir büyük göç sonrası kurulmuş, bir büyük göç sonrası da yıkılmıştır. Bu sebeple kadim uygarlığın temel diyalektiği kavimler göçü ile yerleşik düzen arasında seyretmiştir. Diğer bir ifadeyle göçebe-yerleşik çelişkisi uygarlaşma diyalektiği olarak da görülmektedir. Tarih boyunca aşiret ve kabileler devletlerin anti tezi olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Aşiret veya boylar göçebe örgütlenme tarzına sahiptirler. Kan bağına dayalı asabiye sebebiyle yerleşik düzen ve devlet için tehdit oluşturmuşlardır. Kadim devletlerin en önemli iç politikası aşiretlerin denetimi, vergilendirilmesi, iskânı ve sosyalleştirilmesidir. Yurt arayan göçebeler devletin doğasına ters olagelmıştır. Devletler, aşiret asabiyesinin aşılması ve daha geniş bir sosyal kümenin (millet) ortak asabiyesi etrafında örgütlenmenin ifadesidir. Tarih, kan bağına dayalı bir asabiyeden ortak değerler etrafında örgütlenen millet, devlet ve imparatorluklara doğru gelişen bir örgütlenme grafiği çizer. Uygarlık diyalektiği dışarıda rakip güçler, içeride de aşiretlerle çelişki ve çatışmaları ifade eder. Bu diyalektik, devletin, dinin, ekonomik yapının, kültürün muhtevasını ve uygarlığın ömrünü tayin eder. Boylar ve devletlerin birbirleri ile mübadeleye dayalı müşterek bir hayatları ile başlayan süreç bir müddet sonra bir krizi de beraberinde getirmiştir. Devletin mübadele kontrolünü tekelinde bulundurmamak istemesi ve neticesinde göçebeleri kendisine bağımlı hale getirmesi, göçebelerin de bu duruma yağma ve talanla karşılık vermesi krizi tetiklemiş, taleplerini silahla, cengâverlik yoluyla temin etmeye kalkmışlardır. Uygarlıklar bu diyalektik çelişki ve krizlerini çözebildikleri oranda sağlam ve uzun ömürlü düzenler kurabilmişler, çözülemeyen çelişkiler ise uygarlıkların ölümüne yol açmıştır (Özcan, 2013, s. 52, 57-60; Eberhard, 2008, s. 5).

Türk Devletlerinde Kağanlık, Hanlık veya Hükümdarlık, irâdesini ortaya koyup güçlü olunca uzun mızraklar ve keskin kılıçlarla boyları hâkimiyetleri altına almışlardır. Onları ülüş yahut uluş adı

³ İlgili yer isimlerinin listesi için bkz. (Orkun, 1935: 43-56).

verilen ganimetten pay verme, elde edilen zenginliği paylaşma da diyebileceğimiz bir usûl ve düzenle yanlarında tutmayı başarmışlardır. Bu nizâm başlangıçta devlet kurumlarının teşkilinin esası arasında yer almış, boy ilişkilerini düzenlemiş, mülkün dağılmamasını sağlamıştır. Hakanlık veya Kağanlık, iktidarını savaşarak zapt etme, elde edilen ganimet ve zenginliği de etraftaki boy beylerine dağıtarak çarkı çevirmeye çalışmışlardır. İktidarın savaşma gücü ve iradesinin zayıflaması ile önderden yahut baştakinden paylarına düşecek rızka gözlerini dikmiş iktidara yakın ve uzak çevreler, beklediklerini bulamayınca, yeni ikbâl kapılarına çark etmekten başka çareleri kalmamıştır. Bu yüzden de Türk tarihinde Osmanlıları hariç tutarsak uzun ömürlü devletler bir türlü vücûda getirilememiştir.

İslam öncesi dönemde ana kaynaklara yansıyan Göktürk Kağanlarının Oğuz boylarıyla güç mücadelesi yukarıda ifade edilen devlet-aşiret diyalektiğini yansıması bakımından önemli bir vak'adır. Osmanlılarla Anadolu Beylikleri arasındaki mücadele ve nihayetinde Osmanlıların Fatih Sultan Mehmed ile Yavuz Sultan Selim dönemlerinde ilgili Türkmen Beyliklerini hâkimiyetleri altına alıp arazilerini deftere kaydettirmeleri farklı zaman diliminde devlet-aşiret diyalektiğinin mühim bir yansımasıdır. Aşiretleri kontrol altına alan Göktürk, Selçuklu ve Osmanlıların iktidarları ve devletleri güçlenirken, aşiret ve boyların kontrolden çıkmasıyla bu iktidar zaafa uğramıştır. Göktürklerin Oğuz boyları tarafından zaafa uğratılmasıyla, Büyük Selçukluların Sencer döneminde Oğuz isyanlarına muhatap olarak inkıraza uğramaları devlet-aşiret çelişkisinin iki ayrı tarihi vak'a örneğidir. Bu kısım çıkarılmıştır, çünkü sonuç kısmında başka eserlerden alıntı yapılamıyor.

Kaynakça

- Ahmetbeyoğlu A. (2017). "Bulgarların oluşumu ve Bulgar devletlerinin kuruluşunda Onogurların yeri meselesi", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Sayı 65, (2017/1), İstanbul: Kültür-Sanat Basımevi.
- Aydın, E. (2017). Orhon yazıtları, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Chavannes, E. (2006). Batı Türkleri tarihi-belgeler ve ek notlar, (çev. M. Sirman-haz. S. K. Ermetin-G. Yücekal), İstanbul: Töre Yayın Gurubu.
- Divan-ı lügati't Türk tercümesi I, (1985). (çev. Besim Atalay), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Duralı, T. (2002). "Toplum-devlet ülküsü olarak tarihte Türklüğün oluşması", Türkler I, Ankara: Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi.
- Eberhard, W. (2008). "Orta Asya göçebe kavimlerinde devlet kurma süreci", (çev. O. G. Özgüdenli), Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi 18, İstanbul: KOCAV Yayınları.
- Ebû Bekr-i Tihrani, (2014). Kitab-ı Diyarbekriyye, (çev. M. Öztürk), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ebû'l-Fidâ coğrafyası (Takvîmü'l Büldân), (2017). (çev. R. Şeşen), İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Emecen, F. (2015). "Kayılar ve Osmanlılar: sahte bir kimlik inşası mı?", Oğuzlar-Dilleri, Tarihleri ve Kültürleri, (edit. T. Gündüz-M. Cengiz), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Fazlıoğlu, İ. (2014). Kayıp halka, İslam -Türk felsefe-bilim tarihinin anlam küresi, İstanbul: Papersense Yayınları.
- Güneş, Z. (1993). 1487 (H. 892) Tahririne göre kastamonu kazası, (basılmamış yüksek lisans tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- İbnü'l-Esîr, (1987). El-Kâmil fi't târîh tercümesi IX, XI, (çev. A. Özyayın), İstanbul: Bahar Yayınları.
- James H. (1997). "Tokuz-Oguz ve on Uygur", Türk Dilleri Araştırmaları 7.
- Kalkaşandî, (1915). Subhü'l-'Aşâ V, (nşr. M. A. İbrâhim), Kahire.
- Liu Mau-T. (2011). Çin kaynaklarına göre doğu Türkleri, (çev. E. Kayaoğlu-D. Banoğlu), İstanbul: Selenge Yayınları.
- Oğuz destanı- Reşidüddin oğuznâmesi tercüme ve tahlili, (1982). (nşr. Z. V. Togan), İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Orkun, H. N. (1935). Oğuzlara dair, Ankara: Ulus Basımevi.
- Özcan, A. (2013). Teolojinin jeopolitiği, İstanbul: Yarın Yayınları.

- Pelliot, P. (1995). Uygur yazısıyla yazılmış uğuz han destanı üzerine, (çev. Vedat Köken), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Reşidüddin Fazlullah, (1960). Câmîü't-Tevârih, (nşr. A. Ateş), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Reşidüddin, (2010). Câmîü't-Tevârih-Selçuklu Devleti, (çev. E. Göksu-H. Güneş), İstanbul: Selenge Yayınları.
- Sadrüddin el Hüseyinî, (1999). Ahbâru'd-Devleti's-Selcukîyye, (çev. N. Lugal), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sümer, F. (1959). "Oğuzlara ait destani mahiyette eserler I. Reşidüddîn Oğuznâmesi", DTCF. Dergisi XVII/3-4.
- Şikârî, (2005). Karamannâme, (nşr. M. Sözen-N. Sakaoğlu), İstanbul: Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi.
- "Şükru'llah, Behcetü't Tevârih", (2011). Üç Osmanlı Tarihi, (haz. N. Atsız), İstanbul: Ötüken Yayınları
- Taşagül, A. (2015). "Oğuzların tarih sahnesine çıkışı hakkında", Oğuzlar-dilleri, tarihleri ve kültürleri, (edit. T. Gündüz-M. Cengiz), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Taşagül, A. (2018). Eski Türk boyları-çin kaynaklarına göre (MÖ. III.-MS. X. Asır), İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Yazıcızâde Ali, (2017). Tevârih-i Âl-i Selçuk, (haz. Abdullah Bakır), İstanbul: Çamlıca Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

The Oghuzs, who appear as a tribe union in the Turkish world, appear as founding and bearing element in almost all Turkish states and dynasties that have established a state with their structures. Besides, we see that they also played a role in the collapse of the Turkish states.

Starting from the Huns, the Oghuzs are mentioned in the sources with different tribe names in the Gokturks, Uyghurs, Bulgarians, Seljuks, Karamanids, Ottomans, Akkoyunlu and Karakoyunlu states. Although they differed in terms of belief before and after Islam, Oğuz Kagan and his sons were referred to in legends with an arithmetic organization of 24, especially after Islam. The Oghuzs, who appear in both Orkhon monuments and Chinese sources in the pre-Islamic period, were recorded as Three Oghuzs, Six Oghuzs, Nine Oghuzs, Ten Oghuzs or Ogurs. It is a historical fact that these tribes, which we see to be effective in the social structure especially in the Orkhon monuments, also has an impact on the collapse of the state.

The epic told around Oghuz Khan and his sons before Islam, after Islam, was discussed and included in the works first in Kaşgarlı Mahmud's Divan-ı Lügatü't Türk, then in Reşidüddin's Cami'ü't Tevârih, and then in Yazıcızade Ali's Tevârih-i Âl-i Selçuk. In our article, we will examine the information conveyed in the relevant sources and try to deal with the role of the Oghuz tribes in the post-Islamic Turkish States.

A tribe had emerged from the existing primary mass in Central Asia, tying the others to itself and transforming itself into a political establishment. This is how steppe Turkic states were established. The main population, on the other hand, continued to live. This main group was composed of tribes.

Information on the Oghuzs had been intensive in the works belonging to the islamic period, became even more visible and the information about the Oghuzes who were in various political bodies, appeared in the primary sources.

In the Turkic states, the Khaganate, the Khanate, or the Sovereigns took over the tribes with long spears and sharp swords once they became strong enough to impose their will. They were successful in keeping them with them by an order called "ülüş" or "uluş," which we can describe as sharing the the spoil of the war and the wealth accrued. Initially, this system formed basis of the state institutions, regulated relations with the tribes and prevented the break up of property. The khanates or khaganates tried to turn the wheel by seizing power by fighting and by distributing the loot and wealth to the heads of tribes surrounding them. With the loss of power and the weakening of strength and will to battle, the people who had their sights on the sustenance that would fall to their share from the leader or chief were unable to obtain what they expected, and they were forced to turn to the new gates of wealth. Therefore, if we exclude the Ottomans , it could not be possible to create long-lived states throughout Turkic history.

The era of Great Seljuks was the period in which the Oghuzs joined the Islamic civilization. They were followed by the Seljuks of Turkey, the Anatolian Beyliks and the Ottomans, with whom they were relatives. The Oghuzs underwent a bilateral political transformation as a result of participation of the Seljuks in Islamic civilization, which changed the backbone of Turkic history. The first is the Islamic civilization that we have just mentioned, and the second is that the center of gravity of Turkish political history was first moved from the Chinese border to Iran, and then to the Eastern Roman border and Anatolia, with the Turkish Seljuks, Ottomans, leaving Iran out of the way.

In terms of reflecting the state-tribal dialectic stated above, the power struggle of the Göktürk Khans with the Oghuz tribes, which was portrayed in the primary sources in the pre-Islamic period, is an important instance. The conflict between the Ottomans and the Anatolian Beyliks, and finally the Ottomans' dominance of the relevant Turkmen Beyliks and registration of their lands in its own register during the reigns of Fatih Sultan Mehmed and Yavuz Sultan Selim, are important examples of the state-tribal dialectic in different time periods. While the governments and states of Göktürks, Seljuks and Ottomans, who took the tribes under control, became stronger, this power was weakened as they lost their control over these tribes. The Oghuz tribes weakening the Gokturks

and the collapse of the Great Seljuks due to the Oghuz rebellions during the Sancar period are two separate historical examples of state-tribe struggle.

Throughout history, tribes have continued their existence as the antithesis of states. Tribes have a nomadic organization style. Due to asabiyyah based on blood ties, they posed a threat to the existing order and the state. The most important domestic policy of the ancient states is the control, taxation, settlement and socialization of the tribes. Nomads seeking a home have been against the nature of the state. States are the result of overcoming tribal asabiyyah, e.i. group feeling, and unifying around a larger social group's asabiyyah (nation). History follows a natural flow from blood ties-based asabiyyah to nations, states and empires organized around common values. Civilization's dialectic expresses contradictions and conflicts with rivals abroad and with tribes inside the country. This dialectic determines the substance of the state, religion, economic structure and culture as well as the lifespan of a civilization. The process, which starts with a common life between tribes and states based on exchange, leads to a crisis after a while. The state's attempt to monopolize the control of exchanges, making nomads reliant on it, and the nomads' response to this situation with stealing and looting triggered the crisis, and they attempted to achieve their demands with guns and battle. Civilizations were able to construct strong and long-lasting regimes to the degree that they succeeded in addressing these dialectical tensions and crises. And unresolved contradictions led to the collapse of civilizations.